

ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪಥದಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನಿ

(ಭಾಗ ಮೂರು)

ಪ್ರವಾಚಕಾ ಪರಮಪ್ರಾಣಾ

ವಿವೇಕಾನಂದ ಲ್ಯಾಬೋರೇಟರಿ:

ಆಲ್ಬೋರಾದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ ನಂತರ, ದೇಶದ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಬಡಜನಗಳ ಹಸಿದ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ತುಂಬಿಸುವುದೇ ಅವರ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಗುರಿಯಾಯಿತು. ಅವಿದ್ಯಾವಂತ ರೈತರಿಗೆ ಹೊಸ ಮಾದರಿಯ ಯಂತ್ರಗಳ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಕಲಿಸಿ, ವಿಜ್ಞಾನದ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕೃಷಿಯ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಉನ್ನತಗೊಳಿಸುವ ನಾನಾ ರೀತಿಯ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡರು. ಆಲ್ಬೋರಾದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಜಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನು ಹೊರಗಿನಿಂದ ತರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿರುವ ಈಚಲು ಮರದ ಹಾಲಿನಿಂದ ಬೆಲ್ಲವನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಬೋಲಿ ಅಲ್ಲಿಯ ರೈತರಿಗೆ ಕಲಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಈ ಮಧ್ಯೆ ಬೋಲಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್ ಮತ್ತು ಅಮೆರಿಕಾಗಳ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವರ್ಷ ಕಳೆದು ಹಿಂದಿರುಗಿದರು. ೧೯೩೫ರಲ್ಲಿ ರಷ್ಯಾದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಮ್ಮೇಳನಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದ ಬೋಲಿ ಸೇನ್‌ಗೆ ವರ್ನಲೈಸೇಶನ್ (Vernalisation) ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಚಾರಗಳು ತಿಳಿದುಬಂದವು. ಬೀಜ ಅಥವಾ ಸಸಿಗಳನ್ನು ನೆಡುವ ಮೊದಲು ಕೆಲವು ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಗೆ ಗುರಿಮಾಡಿ ನಂತರ ಅವನ್ನು ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಾಗ ಫಸಲು ದ್ವಿಗುಣವಾಗಿ ಸಿಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುದೇ ವರ್ನಲೈಸೇಶನ್. ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಭಾರತದ ಬಡರೈತರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಬೋಲಿ ತಮ್ಮ ಲ್ಯಾಬೋರೇಟರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಅಮೆರಿಕಾ ಯೂರೋಪ್ ಮತ್ತು ಆಫ್ರಿಕಾ ದೇಶಗಳಿಂದ ಭಾರತದ ನೆಲಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಬೀಜಗಳನ್ನು ತರಿಸಿ, ಆಲ್ಬೋರಾದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ನೆಟ್ಟು ಬೆಳೆಸುವ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡರು. ಗೋಧಿ ಮತ್ತು ಜವೆ ಗೋಧಿಗಳ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಮೆಕ್ಕೆಕೋದಿಂದ ತರಿಸಿ ಮೊದಲು ತಮ್ಮ ಲ್ಯಾಬೋರೇಟರಿಯಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದ ನಂತರ ಉಚಿತವಾಗಿ ರೈತರಿಗೆ ಹಂಚಿದರು. ಆಫ್ರಿಕಾದ ಸ್ವಾರ್‌ಗ್ರಾಸ್ (ಒಂದು ರೀತಿಯ ಹುಲ್ಲು) ಹಸುಗಳಿಗೆ ತುಂಬ ಪುಷ್ಟಿಕರ ಆಹಾರವೆಂದು ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ ಅದರ ಬೀಜಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಲ್ಯಾಬೋರೇಟರಿಗೆ ತರಿಸಿದರು. ಈ ಹುಲ್ಲು ಆಲ್ಬೋರಾದ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಬಹುಬೇಗ ಬೆಳೆಯಿತು. ನಂತರ ರೈತನೊಬ್ಬನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ ಅವನ ದನವೊಂದಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ತಿನ್ನಿಸಲಾಯಿತು. ಅದು ಲವಲವಿಕೆಯಾಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಇರುವುದನ್ನು ಕೆಲವು ದಿನ ಗಮನಿಸಿ ನೋಡಿದ ಮೇಲೆ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೈತರನ್ನು ಕರೆಸಿ, ಅವರುಗಳಿಗೆ ಆ ಹುಲ್ಲಿನ ಗುಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಹಂಚಲಾಯಿತು. ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟ ಕುಸಿದು ಬೀಳುವುದನ್ನು ತಡೆಯಲು ಈ ಹುಲ್ಲನ್ನು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯೂ ಬೆಳೆಸುವಂತೆ ಬೋಲಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ನಿವೇದನೆ ಮಾಡಿದರು. ಈ ಹುಲ್ಲಿನ ಬೇರುಗಳು ನೆಲದೊಳಗೆ ಹರಡಿಕೊಂಡು ಮಣ್ಣನ್ನು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದ

ಫೆಬ್ರವರಿ 2018

ಸರ್ಕಾರ ಇದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ತೋರಿಸದಿದ್ದರೂ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಬೋಲಿಯ ಮಾತಿನಂತೆ ದಾಮೋದರ ನದಿಯ ದಡದ ಮೇಲೆ ಕೆಲವೆಡೆ ಈ ಹುಲ್ಲು ಬೆಳೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ರಾಮಿ ಎಂಬ ನಾರುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಗಿಡವನ್ನು ಉಣ್ಣೆ ಹತ್ತಿ ಮತ್ತು ಜೂಟ್ ಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಸಿ, ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಬೆಚ್ಚಗಿನ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ನೇಯುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ರೈತರಿಗೆ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಮೊದಮೊದಲು ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಸರ್ಕಾರ ಬೋಲಿಯ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಅರಿತೂ ಅರಿಯದಂತೆ ಉದಾಸೀನವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ಕ್ರಮೇಣ ಈ ಹೊಸ ಹೊಸ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಟನ್ನು ತರುತ್ತಿರುವುದು ಸರ್ಕಾರದ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಅದು ತಾನಾಗಿಯೇ ಬೋಲಿಗೆ ಹಣದ ಸಹಾಯ ಕಳುಹಿಸಲಾರಂಭಿಸಿತು. ವರ್ಷದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಹಣದ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಕೊಡುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಬೋಲಿಯ ಬಳಿ ತಮ್ಮ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿತು. ಆತನಿಗೆ ಬೋಲಿ ಕೆಲವು ಕಾಗದಪತ್ರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಒಂದು ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ತನಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಒಟ್ಟು ಹಣ ಆದ ಖರ್ಚು, ಬ್ಯಾಂಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಬಾಕಿ ಹಣ ಎಷ್ಟೆಂದು ಬರೆಯಲಾಗಿತ್ತು. ಆ ಕಾಗದದ ಜೊತೆ ಕೆಲವು ಬಿಲ್‌ಗಳನ್ನು ಗುಂಡುಸೂಜಿಯಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚಿ ಜೋಡಿಸಿ ಇಡಲಾಗಿತ್ತು. ಲೆಕ್ಕ ತನಿಖೆ ಮಾಡಲು ಬಂದವನು ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಗಾಬರಿಯಾಗಿ, “ನೀವು ಹಣಕಾಸಿನ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಹೀಗೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದೀರಾ!? ನೀವು ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಖರ್ಚಿಗೂ ಬಿಲ್ ಬೇಕು. ಹಳ್ಳಿಯ ಜನಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ನೀವು ದುಡ್ಡು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಅವರ ಸಹಿ ಬೇಕು. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಾರೀಖಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ನೋಟ್ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಬರೆದು, ಬಿಲ್ಲುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ನಮಗೆ ಕೊಡಬೇಕು” ಎಂದರು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಶಾಂತವಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಬೋಲಿ ಹೇಳಿದರು. “ನಾನು ಸಂಶೋಧನೆ ಮಾಡಲೋ ಅಥವಾ ನಿಮ್ಮ ಲೆಕ್ಕದ ಪುಸ್ತಕವನ್ನೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೂರಲೋ? ನನಗೆ ನಿಮ್ಮ ಸರ್ಕಾರದ ಹಣ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.” ಬಂದವರು ಪೆಚ್ಚಾದರು. ಇದುವರೆಗೂ ಅವರಿಗೆ ಯಾರೂ ಹೀಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಚಾರ ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ ಸರ್ಕಾರ ತಾನಾಗಿಯೇ ಮುಂದೆ ಬಂದು ವಿವೇಕಾನಂದ ಲ್ಯಾಬೋರೇಟರಿಯ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದಿಡಲು ತಾವೇ ಸಂಬಳ ಕೊಟ್ಟು ಜನರನ್ನು ನಿಯುಕ್ತಿ ಮಾಡಿತು. ಆಲ್ಬೋರಾದಿಂದ ೭ ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿನ ಹವಾಲ್‌ಬಾಗ್ ಎಂಬ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ೨೦೦ ಎಕರೆ ಜಮೀನನ್ನು ಬೋಲಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಕೃಷಿಯ ಬೆಳೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಹಾಯ ನೀಡಿತು. ೧೯೪೩ರಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲವಾದ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ವಿವೇಕಾನಂದ ಲ್ಯಾಬೋರೇಟರಿಯ ಕಟ್ಟಡ ನಿರ್ಮಾಣದ ಕೆಲಸ ಆರಂಭವಾಯಿತು.

೧೯೫೭ರಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಸೇನರಿಗೆ ಪದ್ಮಭೂಷಣ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿತು. ೧೬.೦೩.೧೯೭೧ ರಲ್ಲಿ ಪಂತ್‌ನಗರ ಕೃಷಿ ವಿಶ್ವ

ವಿದ್ಯಾಲಯ ಕೃಷಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನೊಬೆಲ್ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆದಿದ್ದ ಮೆಕ್ಸಿಕೋದ ನಾರ್ಮನ್ ಬೋರ್ಲಾಗ್‌ರೊಂದಿಗೆ ಬೋಲಿಸೇನರಿಗೆ ಡಾಕ್ಟರೇಟ್ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ದೇಶವಿದೇಶಗಳ ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಬೋಲಿಯ ಕೆಲಸದ ನಿಷ್ಠೆ ಹಾಗೂ ಮಹತ್ವಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಗೌರವವನ್ನು ತೋರಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದವು. ಬೋಲಿ ಮಾತ್ರ ತಮ್ಮ ಸರಳವಾದ ನಿರಾಡಂಬರ ಜೀವನವನ್ನು ಬದಲಿಸದೆ ಅವಿಶ್ರಾಂತ ದುಡಿಯುವವನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು. “ಈ ಎಲ್ಲಾ ಹೆಸರು ಕೀರ್ತಿಗಳ ಹಾವಳಿಯ ನಡುವೆ ನನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಹಾನಿಯಾಗದಂತೆ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ” ಎಂದು ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸ್ಮೃತಿಯ ಮಂಥನ

ಶ್ರೀಮಾತೆ, ಸ್ವಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರು ಹಾಗೂ ಸದಾನಂದರೊಡನೆ ಒಡನಾಟ ಬೋಲಿಯ ಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಅಳಿಸಲಾಗದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಬೀರಿತ್ತು. ಆಗ ನಡೆದ ಅನೇಕ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಬೋಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡಲು ಬಂದವರೊಡನೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ವಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರು ಬಾಗೆಬಜಾರಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಯುತ ಬಲರಾಮ ಬಸುವಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ತಮಗೆ ಕ್ಷೌರ ಮಾಡುವಂತೆ ಬೋಲಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಮ್ಮೆ ಮಳೆ ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಅವರಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗಬಹುದೆಂದು ಬೋಲಿ ಹೋಗಿಲ್ಲ. ಸಂಜೆ ಕೆಲಸದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದವರೇ ಬಲರಾಮನ ಮನೆಗೆ ಹೋದರು. ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರ ಸುತ್ತಲೂ ಅನೇಕ ಜನ ಸೇರಿದ್ದರು. ಮಾತುಕತೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಬೋಲಿಯನ್ನು ಕಂಡೊಡನೇ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರು ತಮ್ಮ ಗಲ್ಲವನ್ನು ಉಜ್ಜಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಉಫ್ ಎಂದು ಶಬ್ದ ಮಾಡಿದರು. ಉಳಿದ ಜನಗಳಿಗೆ ಇದು ಗಮನಕ್ಕೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬೋಲಿಗೆ ತನ್ನ ತಪ್ಪಿನ ಅರಿವಾಯಿತು. ತಾನೇ ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದಾಗಿತ್ತು. ಯಾರ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆಯೋ ಅವರ ಇಚ್ಛೆಯೇ ಮುಖ್ಯ ಎಂದುಕೊಂಡರು. ಆ ಮನೆಯ ಪುಟ್ಟ ಹುಡುಗಿಯೊಬ್ಬಳು ಬೋಲಿ ಆಗಾಗ ಬಂದು ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರ ಕ್ಷೌರಮಾಡಿ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ಅವರ ಸೇವಕರಾದ ಸ್ವಾಮಿ ಶಂಕರಾನಂದರನ್ನು ಕೇಳಿದಳು. “ಆ ಕ್ಷೌರದವನಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಒಳ್ಳೆಯ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಯಾರು ಕೊಟ್ಟರು?” ಶಂಕರಾನಂದರು ನಗುತ್ತಾ ಹೇಳಿದರು, “ಅವನೇನು ಕಡಿಮೆ ಎಂದುಕೊಂಡೆಯಾ? ಅವನು ಸ್ವಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರ ಕ್ಷೌರದವನು!”

ಬೋಲಿ ಅಂಗಮರ್ದನ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಪಟುವಾಗಿದ್ದರು. ಆಗಾಗ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರಿಗೆ ಅದನ್ನು ಮಾಡಲು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲೊಮ್ಮೆ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದರು, “ಜಪ, ತಪಸ್ಸು, ದಾನ, ಧರ್ಮಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದೆ? ಬಲವಂತ ಮಾಡಿ ಯಾರೂ ದೇವರನ್ನು ಪಡೆಯಲಾರರು.” ಈ ಮಾತುಗಳು ಬೋಲಿಗೆ ತುಂಬಾ ಹಿಡಿಸಿದವು. ಡಾ. ಜೆ.ಸಿ. ಬೋಸರ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಗ್ಗೆಯಿಂದ ರಾತ್ರಿಯವರೆಗೆ ದುಡಿಯುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆತ ಇನ್ನೇನೂ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಹಾರಾಜ್ ಮತ್ತೆ ಮುಂದುವರಿಸಿ ಹೇಳಿದರು, “ಆದರೆ”, ಬೋಲಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಅಂದುಕೊಂಡರು, ಮತ್ತೇಕೆಪ್ಪಾ ಈ ‘ಆದರೆ’

ಬಂತು? “ಆದರೆ ನಿತ್ಯ ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧನೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿಡುವುದು ಕಷ್ಟ”

ಬೋಲಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು, “ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರು ಎಂದೂ ನನಗೆ ಬಯ್ಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಾಮಿ ಸದಾನಂದರ ಬಳಿಯೇ ನನ್ನ ಆ ಕರ್ಮ ಮುಗಿದು ಹೋಗಿತ್ತು.”

ಆ ದಿನಗಳನ್ನು ಬೋಲಿ ಎಂದೂ ಮರೆಯಲಾರರು. ಅದೆಲ್ಲಾ ನಿನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ನಡೆದಂತೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಸಿರಾಗಿತ್ತು. ೧೯೨೨ರ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳ ಮೊದಲ ವಾರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಎದೆ ನಡುಗಿಸುವಂಥ ಸುದ್ದಿ ಬಂತು - ಸ್ವಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರಿಗೆ ಕಾಲರಾ ಬಂದು ಬಲರಾಮ ಬಸುವಿನ ಮನೆಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೊಂದು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಬೋಲಿ ಕೂಡಲೇ ಅವರನ್ನು ಕಾಣಲು ಓಡಿದರು. ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲಿನ ಬಳಿ ಅವರು ಹೋಗಿ ನಿಂತಾಗ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರು ಬಾಗಿಲಿನತ್ತ ಬೆನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಲಗಿದ್ದುದು ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಕೋಣೆಯ ತುಂಬ ಜನರಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರಿಗೆ ಬೋಲಿಯ ಉಪಸ್ಥಿತಿಯ ಅರಿವಾಯಿತು. ಅವರನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಕರೆದು ಗಾಳಿ ಬೀಸುವಂತೆ ಹೇಳಿದರು. ಬೋಲಿ ಆ ದಿನ ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಲಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಕೈಲಾದ ಸೇವೆ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ ಸಮಯವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಸ್ವಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರು ತಮಗೆ ಲಿಂಬೆಹಣ್ಣಿನ ಹುಳಿ ಪೆಪ್ಪರಮೆಂಟನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಬೋಲಿ ಕಲ್ಪತದ ಅಂಗಡಿಗಳಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಗುಣ ಮಟ್ಟದ ಹುಳಿ ಪೆಪ್ಪರಮೆಂಟುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು ತಂದರು. ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರು ಚಿಕ್ಕ ಮಗುವಿನಂತೆ ಆನಂದ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ, ಕೂಡಲೇ ಒಂದನ್ನು ಎತ್ತಿ ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಚಪ್ಪರಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಳಗೆ ಬಂದ ಸೇವಕ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಇದು ಬಿದ್ದಿತು. ಡಾಕ್ಟರನ್ನು ಕೇಳದೆ ತಿನ್ನಲು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ಅವರು ಬೋಲಿಯನ್ನು ಬಯ್ಯಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಗಾಬರಿಗೊಂಡಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರು ಚಪ್ಪರಿಸುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಪೆಪ್ಪರಮೆಂಟನ್ನು ಬಾಯಿಯ

ಸ್ವಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರು

ಒಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ಬೋಶಿ ಥಟ್ಟನೆ ಅವರ ಬಳಿ ಹೋಗಿ, ಅವರ ಬಾಯಿಗೆ ಬೆರಳು ಹಾಕಿ ಪೆಪ್ಪರುಮೆಂಟನ್ನು ಹೊರ ತೆಗೆದು ತಮ್ಮ ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡರು. ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಲರಾ ರೋಗಿಗಳು ಮುಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ಯಾರೂ ತಿನ್ನುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬೋಶಿಗೆ ಅದಾವುದರ ಪರಿವೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. “ಮಹಾರಾಜರಿಂದ ನನಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಕೊನೆಯ ಪ್ರಸಾದವದು” ಎಂದು ಧನ್ಯತೆಯಿಂದ ಅವರು ಹೇಳಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮಹಾಸಮಾಧಿಯ ಎರಡು ದಿನಗಳ ಮೊದಲು ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದ ರಿಗೆ ಒಂದು ದಿವ್ಯಭಾವ ಬಂದಿತು. ಆಗ ನಡೆದ ಆ ಅದ್ಭುತ ಲೀಲೆಯ ಮೌನ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗುವ ಮಹಾಭಾಗ್ಯವಂತರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಬೋಶಿ ಸೇನ್. ತಮ್ಮ ಸ್ವಸ್ಥರೂಪವೇನೆಂದು ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಅವರು ಮತ್ತೆ ರಾಖಾಲ ಬಾಲಕನಾದರು. ಸಖ ಕೃಷ್ಣನ ಕಾಲಿನ ಗೆಜ್ಜೆಯ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿ ಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತರಂಗಗಳಿಂದ ಆ ಕೋಣೆ ತುಂಬಿ ಹೋಯಿತು. ಯಾವ ಜನ್ಮದ ಸುಕೃತಿ ನನಗೆ ಭಾಗಿಯಾಗಬೇಕಾಗಿ ಬಂತು! ಒಂದು ಅದ್ಭುತ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಬೋಶಿಯ ಮನಸ್ಸೂ ಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಹಿಂದೆ ಸ್ವಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರ ಅಂಗ ಮದರ್ನ ಮಾಡುವಾಗ ಅವರ ಕೈಗಳನ್ನು ಒತ್ತುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಥಟ್ಟನೆ ಬೋಶಿಯ ಹೆಬ್ಬರಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಬೆರಳುಗಳಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಶಕ್ತಿಯಿತ್ತೆಂದರೆ ಬೋಶಿಗೆ ಆ ಹಿಡಿತದಿಂದ ಒದ್ದಾಡಿ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರು ಪುಟ್ಟ ಹುಡುಗನಂತೆ ಆನಂದ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಮಹಾಸಮಾಧಿಗೆ ಕೇವಲ ಒಂದು ಘಂಟೆ ಬಾಕಿಯಿದ್ದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಹೊರಗಿನ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಂದಿಗೂ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಒಡನಾಟ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಮೌನತೆ ಬೋಶಿ ಯನ್ನು ಆವರಿಸಿತು. ಅವರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬೋಶಿ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಅವರ ಕೈಯನ್ನು ಸವರಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಬೋಶಿಯ ಕೈ ಹೆಬ್ಬರಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರ ಕೈಬೆರಳುಗಳು ಒಂದೇ ಕ್ಷಣದಂತೆ ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದವು...

ಇದೇ ರೀತಿ ಬೋಶಿ ಶ್ರೀಮಾತೆ ಶಾರದಾದೇವಿಯವರ ಕೃಪೆಯನ್ನೂ ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಶ್ರೀಮಾತೆಯಿಂದ ನಮ್ರತೆಯ ಪಾಠವನ್ನು ಕಲಿತೆ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು ಬೋಶಿ. ಒಮ್ಮೆ ಶ್ರೀಮಾತೆ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಬೋಶಿ ಸೇನ್ ಮುಂತಾದವರು ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯ ಹಿಂದೆ ಹಿಂದೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ ನಿಂತಿತು. ಶ್ರೀಮಾತೆ ಕೆಳಗಿಳಿದು ತಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಯ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಒಬ್ಬರು ಹೆಂಗಸರನ್ನು ಕರೆದು ಮಾತನಾಡಿಸಿ, ನಂತರ ಆಕೆಯ ಕಾಲುಮುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಬೋಶಿ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಆ ಹೆಂಗಸಿನ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಆಕೆ ಶ್ರೀಮಾತೆಯ ದೂರದ ಸಂಬಂಧಿಕಳು. ಆತ್ಮತೆ ಬಡವೆ. ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಮಗಿಂತ ಹಿರಿಯಳಾಗಿದ್ದರಿಂದ ತಮ್ಮ ತಾಯಿಗೆ ತೋರಿಸುವ ಗೌರವವನ್ನೇ ಶ್ರೀಮಾತೆ ಆಕೆಗೆ ತೋರಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಘಟನೆ ಬೋಶಿಯ ಮೇಲೆ ಚಿರಕಾಲ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿತ್ತು. ಶ್ರೀಮಾತೆ ಬೋಶಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರು, “ನಿನ್ನ ಭವಿಷ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಏನೂ ಚಿಂತೆ ಮಾಡಬೇಡ. ನೀನು ನನ್ನನ್ನು

ನೋಡಿರುವೆ, ಇನ್ನೇಕೆ ಚಿಂತೆ?” ಸ್ವಾಮಿ ಸದಾನಂದರೂ ಹೇಳಿದ್ದರು, “ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪಡೆಯಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಬೈಗುಳಗಳೆಲ್ಲಾ ನಿನಗೆ ನನ್ನಿಂದ ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನೀನು ಜನರಿಂದ ಕೇವಲ ಮೆಚ್ಚುಗೆ, ಹೊಗಳಿಕೆಗಳನ್ನೇ ಪಡೆಯುವೆ.” ಈ ಎರಡು ಮಾತುಗಳ ಬಲವೇ ತನ್ನೆಲ್ಲಾ ಉನ್ನತಿಗೆ ಕಾರಣ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು ಬೋಶಿ.

೧೯೨೦ರ ಫೆಬ್ರವರಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಾತೆಯ ಆರೋಗ್ಯ ತೀರ ಹದಗೆಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಅವರನ್ನು ಕಲ್ಲತ್ತಕ್ಕೆ ಕರೆತರಲು ಸ್ವಾಮಿ ಭೂಮಾನಂದ, ಆತ್ಮಪ್ರಕಾಶಾನಂದ ಮತ್ತು ಬೋಶಿಯವರನ್ನು ಸ್ವಾಮಿ ಶಾರದಾನಂದರು ಜಯರಾಂಬಾಟಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಇದೇ ಅವರ ಕೊನೆಯ ಪ್ರಯಾಣ. ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುಪುರದ ಬೋಶಿಯ ಮನೆ ಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಆ ಮನೆಯ ವರಾಂಡದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಾತೆ ಇತರ ಮಹಿಳೆಯರ ಜೊತೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಾಗ ಬೋಶಿ ಅವರ ಪೋಷೋವನ್ನು ತೆಗೆದರು. ಇದೇ ಶ್ರೀಮಾತೆ ಜೀವಿಸಿರುವಾಗ ತೆಗೆದ ಕೊನೆಯ ಪೋಷೋ. ಇದಾಗಿ ೫ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಾತೆ ಕಲ್ಲತ್ತದಲ್ಲಿ ಶರೀರತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದರು.

ಒಂದು ದಿನ ಬೋಶಿ ಬಾಗೆಬಜಾರಿನ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಿತರೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾ ನಿಂತಿರುವಾಗ ದೂರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅದೇ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿರುವುದು ಕಾಣಿಸಿತು. ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಜನ ಆ ಕಡೆಗೇ ನೋಡುತ್ತಾ ಗಿರೀಶ್‌ಫೋರ್ಸ್ ಎಂದು ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಬೋಶಿಯೂ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ನೋಡಿದನು. ಗಿರೀಶ್‌ಫೋರ್ಸ್ ಅತ್ಯಂತ ದೊಡ್ಡ ನಾಟಕಕಾರನಾಗಿದ್ದರೂ ಯೌವನದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಂಯಮರಹಿತ ಜೀವನದಿಂದ ಕೆಟ್ಟ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದನು. ಬೋಶಿ ಗಿರೀಶ್ ಹತ್ತಿರ ಬರುವ ಮೊದಲೇ ಅಲ್ಲಿಂದ ದೂರ ಸರಿದು ರಸ್ತೆಯ ಮತ್ತೊಂದು ಬದಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಮರುಕ್ಷಣವೇ ಅವರ ಅರಿವಿಗೆ ಬಂದಿತು, ಗಿರೀಶ್‌ಫೋರ್ಸ್ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರ ಅಪಾರ ಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾದವನೆಂದು. ಕೂಡಲೇ ಬೋಶಿ ಗಿರೀಶನ ಬಳಿ ಓಡಿ ಆತನ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರು. ಬಹು ಬೇಗ ಇಬ್ಬರ ನಡುವೆ ಆತ್ಮೀಯತೆ ಬೆಳೆಯಿತು. ಗಿರೀಶನ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಬೋಶಿ ಆಗಾಗ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು: “ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯದು ನಿನಗೆ ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಯಿಂದಲೇ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಸುಖ, ಶಾಂತಿಗಳು ನಿನ್ನ ಕೈ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದಾಗಲೂ ಮರೆಯಬೇಡ. ಅದೂ ಆತನ ಕೃಪೆಯೇ.” ಗಿರೀಶನ ಅಂತರಂಗದಿಂದ ಈ ಮಾತುಗಳು ಹೊರಬಂದಿದ್ದವು.

ಸ್ವಾಮಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರು ಬೋಶಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರು, “ಬೋಶಿ, ನಿನಗೆ ಎಷ್ಟೇ ಕೆಲಸವಿದ್ದರೂ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಜೆ ಸರಿಯಾದ ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಬದಿಗೆ ಸರಿಸಿ, ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಕೊರುವುದನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡು...” ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದರು ಬದುಕಿರುವಾಗ ಬೋಶಿ ಎಂದೂ ಈ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲು ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ೧೯೨೨ರಲ್ಲಿ ಅವರ ಶರೀರತ್ಯಾಗದ ನಂತರ ಬೋಶಿಯನ್ನು ಅಮೂಲ್ಯವಾದದ್ದನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಶೂನ್ಯಭಾವ ಆವರಿಸಿತು. ಮನಸ್ಸಿನ ಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಮಹಾರಾಜ್ ಕೊಟ್ಟ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಪಾಲಿಸಲು ಅವರ ಮನಸ್ಸು ವ್ಯಾಕುಲಗೊಂಡಿತು. ಎಷ್ಟೇ ಕೆಲಸವಿರಲಿ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಕಾಣಲು ಸ್ನೇಹಿತರು, ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಯಾರೇ

ಬಂದಿರಲಿ, ಪೂಜೆಯ ಸಮಯ ಬಂತೆಂದರೆ ಬೋಶಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ದೇವರಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗಿ ಒಂದೆರಡು ಗಂಟೆಗಳು ಭಜನೆ, ಜಪ, ಧ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಅಭ್ಯಾಸ ೧೯೭೧ರಲ್ಲಿ ಅವರ ಶರೀರ ತ್ಯಾಗವಾಗುವವರೆಗೂ ಒಂದೇ ದಿನವೂ ನಿಲ್ಲದೆ ಮುಂದುವರಿಯಿತು.

ಮಹನೀಯ

ಬೋಶಿ ಎಲೆಮರೆಯ ಹೂವಿನಂತಿದ್ದರೂ ಆದರ್ಶವೊಂದಕ್ಕೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡ ಅವರ ಜೀವನ, ಸುತಮುತ್ತಲಿನವರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಬಹುದೂರದ ದೇಶಗಳ ಜನ ರನ್ನೂ ತನ್ನತ್ತ ಆಕರ್ಷಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಈ ಆಕರ್ಷಣೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಆಕರ್ಷಣೆ; ತನ್ನದೆನ್ನುವುದನ್ನು ಶೂನ್ಯದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿಸಿ ಪರರ ಒಳಿತಿಗಾಗಿ ಜೀವನವನ್ನು ಮುಡಿಪಾಗಿಟ್ಟ ಮಹನೀಯನ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಆಕರ್ಷಣೆ.

೧೯೪೫ರಲ್ಲಿ ಆಲ್ಮೋರಾದ ಜೈಲಿನಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಪಡೆದ ನಂತರ ಜವಹರಲಾಲ್ ನೆಹರುವರು ಬೋಶಿಯ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಅವರ ಜೊತೆ ಊಟಮಾಡಿ, ವಿಶ್ವಮಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಮುಂದೆ ಭಾರತದ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಯಾದ ಮೇಲೆಯೂ ನೆಹರು, ಹಿಮಾಲಯದ ದೂರದೂರದ ದುರ್ಗಮ ಜಾಗಗಳಲ್ಲಿರುವ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಕೃಷಿಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಬೋಶಿ ಸೇನರ ಸಲಹೆಯನ್ನೂ, ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವನ್ನೂ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ರವೀಂದ್ರನಾಥ ತಾಕೂರರು ೧೯೩೭ರಲ್ಲಿ ಬೋಶಿಯನ್ನು ಕಾಣಲು ಆಲ್ಮೋರಾಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ತಾವು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದ 'ವಿಶ್ವ ಪರಿಚಯ' ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಬೋಶಿಗೆ ತೋರಿಸಿ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದೇ ಕವಿಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಬೋಶಿಯೊಡನೆ ಕುಂದನ್ ಹೌಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಾರ ನೆಲೆಸಿದ್ದರು. 'ವಿಶ್ವಪರಿಚಯ'ದಲ್ಲಿರವೀಂದ್ರನಾಥರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ: "ಆಲ್ಮೋರಾದ ಶಾಂತಿಮಯವಾದ ವಾತಾವರಣ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಬೇಗ ಮುಗಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಯಿತು. ನನ್ನ ಆತ್ಮೀಯ ಸ್ನೇಹಿತ ಬೋಶಿ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದಿ ಮೆಚ್ಚಿದ್ದು ನನಗೆ ತುಂಬ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು, ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿತು."

ಗೋಧಿ ಬೆಳೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಎಂ.ಎಸ್. ಸ್ವಾಮಿನಾಥನ್ ಮತ್ತು ಕೆನಡಾದ ಕೃಷಿ ವಿಜ್ಞಾನಿ ಡಾ. ಗ್ರೆನ್ ಆಂಡರ್ಸನ್ ೧೯೬೪ರಲ್ಲಿ ಆಲ್ಮೋರಾದಲ್ಲಿ ಬೋಶಿಸೇನರ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಬೋಶಿಯೂ ತಮಗೆ ಆತ್ಮತ ಪ್ರಿಯವಾದ ವಿಷಯವಾದ ಕೃಷಿಯ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಆನಂದದಿಂದ ಅವರೊಡನೆ ಮಾತುಕತೆಯಾಡಿದರು. ಸಂಜೆಯಾದಂತೆ ಬೋಶಿ ಅಂತರ್ಮುಖವಾಗತೊಡಗಿದರು. ಅವರು ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಮೇಲೆದ್ದರು. ಉಳಿ ದಿಬ್ಬರು ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಬೇಕಿದ್ದರೆ ತಮ್ಮ ಜೊತೆ ದೇವರ ಕೋಣೆಗೆ ಬರಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿಸಿ, ತಾವು ದೇವರಕೋಣೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಜಪಧ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯರಾಗಿ ಹೋದರು. ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ನಂತರ ಬೋಶಿ ಎದ್ದು ಒಂದು ಡಬ್ಬೆಯನ್ನು ತಮ್ಮೆರಡೂ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಜೋಪಾನವಾಗಿ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ವಾಧಿ ವಿವೇಕಾನಂದರ ಕೂದಲನ್ನು ಇಬ್ಬರು ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ತಲೆಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿ, "The wheat

ಡಾ. ಎಂ.ಎಸ್. ಸ್ವಾಮಿನಾಥನ್

programme will be a great success" ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಎಂ.ಎಸ್. ಸ್ವಾಮಿನಾಥನ್ ತಮ್ಮೆಲ್ಲಾ ಸಮಯವನ್ನೂ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಗೋಧಿ ಬೆಳೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ಅವರು ಈ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಮಾನ್ಯತೆ ಕೊಟ್ಟು ಸರ್ಕಾರವೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಮುಂದೆ ಬಂದಿತು. ೧೯೬೮ರ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿ ಇಂದಿರಾಗಾಂಧಿ 'ಗೋಧಿ ಕ್ರಾಂತಿ' ಎಂದು ಹೆಸರು ಕೊಟ್ಟು ಅಂಚೆಚೀಟಿಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದರು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಬೋಶಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಮಿನಾಥನ್ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ, "೧೯೬೪ರ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿನಿವು ನಮ್ಮನ್ನು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದಾಗ ಗೋಧಿಯ ಕ್ರಾಂತಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಿತು!" ಡಾ. ಆಂಡರ್ಸನ್ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ ಬೋಶಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆದರು.

ವಿಖ್ಯಾತ ಲೇಖಕ ಸೋಮರ್‌ಸೆಟ್ ಮಾಮ್ (Somerset Maugham) ೧೯೩೮ ರಲ್ಲಿ "Razor's Edge" ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಶರಣಾದ ಮನುಷ್ಯನ ಬದುಕು ಹೇಗಿರುತ್ತದೆ, ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಯಾವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಭಾರತವಲ್ಲದೆ ಇನ್ನಾವ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಲು ಸಾಧ್ಯ? ಆತ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ರಮಣ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವು ಕಾಲವಿದ್ದನು. ಕಲ್ಪತಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಬೋಶಿಸೇನನೊಂದಿಗೆ ಆತನಿಗೆ ಪರಿಚಯವಾಯಿತು. ಆತ ತನ್ನ ಒಂದು ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ, 'Points of View' ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದ 'The Saint' ಎಂಬ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ: "ಕಲ್ಪತದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದ ಸಸ್ಯವಿಜ್ಞಾನಿಯೊಂದಿಗೆ ಪರಿಚಯವಾಯಿತು. ಅವರು ಪ್ರತಿದಿನ ಒಂದೆರಡು ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಾವು

ಸಾಮರ್‌ಸೆಟ್ ಮಾಮ್

ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಿತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವರ ಅಮೆರಿಕನ್ ಪತ್ನಿ ಒಂದು ಘಟನೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಕಲ್ಕತ್ತಾದಿಂದ ದೂರದ ಒಂದು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಕುಳಿತ ಬೋಗಿ ಜನಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಮಲಗಲಾ ಜಾಗವಿರಲಿಲ್ಲ. ರೈಲು ಹೊರಟೊಡನೆ ಬೋಲಿ ಸೇನ್ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಕುಳಿತರು. ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅವರು ಹೋಗಬೇಕಿದ್ದ ಊರು ಬರುವವರೆಗೂ ಅವರು ಅಲ್ಲಾಡಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿ ಸ್ಟೇಷನ್‌ನಲ್ಲಿಯೂ ಜನರು ಹತ್ತುತ್ತಿದ್ದರು, ಇಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ವಿಪರೀತ ನೂಕುನುಗ್ಗಲು. ಇದರ ನಡುವೆ ಹರಟೆ, ಊಟ, ತಿಂಡಿ, ಮಕ್ಕಳ ಕಿರುಚಾಟ, ತಿಂಡಿ ಮಾರುವವರು ತಾರಕಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಕೂಗುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಅವರು ಕುಳಿತ ಬೆಂಚುಗಳು ಮರದವು. ಇಡೀ ರಾತ್ರಿ ಗೆರೆಟ್ಟುಡ್ ಅತ್ಯಂತ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಆರಾಮವಾಗಿ ಒರಗಿ ಕಾಲು ಚಾಚುವ ಉಪಾಯವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬೆಳಗಿನ ಜಾವ ಅವರ ತಲೆ ಸಿಡಿಯಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಶರೀರದ ಪ್ರತಿ ಮೂಳೆಗಳೂ ನೋಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಬೋಲಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪರಿವರ್ತನೆಯೂ ಕಂಡು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಮುಖದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಪ್ರಸನ್ನತೆ, ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಆ ಚುರುಕು ಬುದ್ಧಿಯ ಹೊಳಪು ಹೇಗಿದ್ದವೋ ಹಾಗೇ ಇದ್ದವು.”

ಬೋಲಿ ಹಿಗ್ಗಿನ ಬುಗ್ಗೆಯಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಬಳಿ ಹೋದ ಪ್ರತಿ ಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಈ ಆನಂದದ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ವಾಮಿ ಪ್ರಭವಾನಂದರು ಸೇಂಟ್ ಬಾರ್ಬರಾದಿಂದ (ಅಮೆರಿಕಾದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ವೇದಾಂತ ಸೆಂಟರ್) ೧೧.೦೭.೧೯೫೫ರ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಬೋಲಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ, “ನೀನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿ ಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನೀನು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದ ಮೇಲೆ ತೀರ ಹತ್ತಿರದವನೊಬ್ಬನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಂತಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ಬಳಿ ಮಾತನಾಡಿ ಎಲ್ಲರೂ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮಾತನ್ನು ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರಲ್ಲ, ಅನೇಕರು ನನ್ನ ಬಳಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ತುಂಬ ಹೆಮ್ಮೆಯಾಯಿತು...”

ಬೋಲಿ ೮೦ ವರ್ಷಗಳು ಮೀರಿದ ಮೇಲೆಯೂ ಎಷ್ಟು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಇರುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಅವರ ಜೊತೆ ಕೆಲ ದಿನಗಳು ನೆಲೆಸಿದ್ದ ಕೆನಡಾದ ವಿಜ್ಞಾನಿ ಗ್ಲೆನ್ ಆಂಡರ್‌ಸನ್ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ, “...ಇಂಥ ತುಂಬುಜೀವನ ತುಂಬ ಕಡಿಮೆ ಜನರ ಅದೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಹವಾಲಾಬಾಗ್‌ನ ಜಮೀನಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಯ ಮೇಲಿನ ಸಂಶೋಧನೆ ಹೇಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ನನಗೆ ತೋರಿಸಿದರು. ಆ ವೃದ್ಧನ ಚಿರಯೌವನವನ್ನು ಕಂಡು ಇವರದ್ದು ಶ್ರೀಮಂತವಾದ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬದುಕು ಎಂದು ನನಗೆ ಅನ್ನಿಸಿತು.”

ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಆ ಕೊನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಬೋಲಿ ಮಾಡಿದ ಮತ್ತೊಂದು ಕೆಲಸವೆಂದರೆ ಆಲ್ಯೋರಾದಲ್ಲಿ ಯಾತ್ರಿಕರ ವಿಶ್ರಾಂತಿಗಾಗಿ ಒಂದು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದು. ೧೮೯೦ರಲ್ಲಿ ಆಲ್ಯೋರಾಕ್ಕೆ ವಿವೇಕಾನಂದರು ಮೊದಲ ಬಾರಿ ಬಂದಿದ್ದಾಗ ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾಸೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಗುಡ್ಡಗಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬಹುದೂರ ನಡೆದೇ ಅವರು ಬಂದಿದ್ದರು. ಹಸಿವಿನಿಂದ ಏಳಲಾರದೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಅವರನ್ನು ಕಂಡ ಒಬ್ಬ ಮುಸಲ್ಮಾನ ರೈತನು ತನ್ನ ಬಳಿ ಇದ್ದ ಸೌತೆಕಾಯಿಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತಿನ್ನಿಸಿದನು. ಇದರಿಂದ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರು ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದ್ದರು. ಇದೇ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಬೋಲಿ, ‘ವಿವೇಕಾನಂದ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಸ್ಥಾನ’ವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಯೋಜನೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡರು. ಭಾರತದ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ ಶ್ರೀಮತಿ ಇಂದಿರಾಗಾಂಧಿ ‘ಅಂಕಲ್ ಬೋಲಿ’ ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಬರೆದ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ೧೦೦೦/- ರೂಗಳ ಡ್ರಾಫ್ಟ್ ಕಳುಹಿಸುವುದಾಗಿ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ೧೯೭೧ರಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಯಿತು. ಸ್ವಾಮೀಜಿಗೆ ಆ ದಿನ ಪ್ರಾಣದಾನ ಮಾಡಿದ್ದ ಆ ಮುಸಲ್ಮಾನ ರೈತನ ಮೊಮ್ಮಗನನ್ನೇ ಈ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಗೃಹದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು.

ತಾಯಿಯ ಕರೆ

ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು, ಶ್ರೀಮಾತೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ದರ್ಶನವಾಗಿದ್ದರೆ ತಾವು ಶರೀರತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಬೋಲಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಬಲರಾಗಿ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದ ಅವರನ್ನು ಗೆರೆಟ್ಟುಡ್, ರಾಣಿಬೆತ್ ಎಂಬ ಜಾಗದ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಬೋಲಿಯ ಶರೀರ ತ್ಯಾಗದ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಗೆರೆಟ್ಟುಡ್ ಅವರನ್ನು ಕೇಳಿದರು, “ನಿಮಗೆ ಅವರ ದರ್ಶನ ಸಿಕ್ಕಿತೆ?” ಬೋಲಿ ‘ಇಲ್ಲ’ ಎಂದು ತಲೆಯಾಡಿಸಿ ಸೂಚಿಸಿದರು. ಗೆರೆಟ್ಟುಡ್ ನಿರಾತಂಕದಿಂದ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟರು. ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಕೊನೆಯಿನ್ನೂ ಬಂದಿಲ್ಲ. ನಿಶ್ಚಿತಾಯಾಯಿತು ಅವರಿಗೆ. ಆದರೆ ಮರುದಿನ ೩೧ನೇ ಆಗಸ್ಟ್ ೧೯೭೧ ರಲ್ಲಿ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಅವರು ಕೋಮಾ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಜಾರಿದರು. ಆದರೆ ಆ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ೯.೪೫ಕ್ಕೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ತೆರೆದುಕೊಂಡವು. ಇಡೀ ಕೋಣೆಯ ನೋಮ್ಮೆ ವೀಕ್ಷಿಸಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ, “ಅಮ್ಮಾ, ನಾನು ಬಂದೆ” ಎಂದು ಜೋರಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಆ ಮಹಾನ್ ಜೀವ ಪ್ರಥಿಯ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿ, ಅನಂತದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಯಿತು.

(ಮುಗಿಯಿತು)